

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่อง "สภาพและปัญหาการสอนศิลปะศึกษาของครูประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี" สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการสอนศิลปะศึกษาของครูประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี ในด้านการเตรียมการสอน การดำเนินการสอน การผลิตและการใช้สื่อการสอน การวัดและประเมินผล

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือ ครูผู้สอนศิลปะศึกษาในโรงเรียนที่เปิดสอนครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี กลุ่มตัวอย่างประชากรคือ ครูผู้สอนศิลปะศึกษาในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประจำภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2531 จำนวน 199 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามที่สร้างขึ้นโดยผู้วิจัยให้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 6 ท่าน พิจารณาความถูกต้องเหมาะสมและให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่ประชากรจริง แล้วปรับปรุงแก้ไขสร้างเป็นแบบสอบถามแบบสมบูรณ์ แบบสอบถามดังกล่าวแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบ (Check List) และแบบปลายเปิด (Open Ended)

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับสภาพการสอนศิลปศึกษาในด้านการเตรียมการสอน การดำเนินการสอน การผลิตและการใช้สื่อการสอน การวัดและประเมินผล เป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 3 เกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะการสอนศิลปศึกษา เป็นแบบสอบถามชนิดปลายเปิด (Open Ended)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2531 โดยนำแบบสอบถามไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มประชากรเพื่อมอบแบบสอบถามให้แก่ผู้ตอบด้วยตนเอง จำนวน 199 ฉบับ และไปรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเองทั้งหมด ได้รับความกลับคืนครบตามจำนวน คิดเป็นร้อยละ 100 เมื่อคัดแยกแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ออก 9 ฉบับ คงเหลือแบบสอบถามที่ใช้ได้จริง จำนวน 190 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 95.48

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

4.1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการคำนวณหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปตารางและความเรียง

4.2 เกี่ยวกับสภาพการสอนศิลปศึกษาในด้านต่าง ๆ ได้นำมาแบ่งแยกออกเป็นส่วนที่มีการปฏิบัติ และส่วนที่ไม่มีการปฏิบัติแล้วจึงนำส่วนที่มีการปฏิบัติมาวิเคราะห์โดยการคำนวณหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ส่วนที่ไม่มีการปฏิบัติ วิเคราะห์โดยใช้ค่าร้อยละ นำผลที่ได้ทั้งสองส่วนมาเสนอในรูปตารางและความเรียง

4.3 เกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะจากแบบสอบถามปลายเปิด วิเคราะห์โดยการจัดลำดับความถี่แล้วนำเสนอในรูปความเรียง

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการศึกษาสถานภาพของครูผู้สอนศิลปศึกษา พบว่า จากจำนวนครูผู้สอน 190 คน เป็นหญิงมากกว่าเป็นชาย คือ เป็นหญิง 127 คน คิดเป็นร้อยละ 66.84 เป็นชาย 63 คน คิดเป็นร้อยละ 33.16 ครูส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 43.68 มีวุฒิ

การศึกษาระดับปริญญาตรี 157 คน คิดเป็นร้อยละ 82.63 มีประสบการณ์ในการสอนระดับ
ประถมศึกษาระหว่าง 6-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 42.10 ทำหน้าที่สอนศิลปศึกษา โดยการเป็น
ผู้สอนประจำ 131 คน คิดเป็นร้อยละ 68.95 ครูส่วนใหญ่มีความรู้ทางศิลปศึกษาภาคทฤษฎี
จากหลายแหล่ง แต่แหล่งที่ครูได้ความรู้ในด้านนี้มากที่สุด ได้แก่ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจาก
ตำรา จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 67.89 และความรู้ทางการสอนศิลปศึกษาได้จาก
หลายแหล่งเช่นกัน แต่แหล่งที่ครูระบุว่าได้ความรู้ในด้านนี้มากที่สุด ได้แก่ การศึกษาจาก
แผนการสอนและคู่มือครู จำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 95.26

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับสภาพการสอนศิลปศึกษาในด้านการเตรียมการสอน การดำเนิน
การสอน การผลิตและการใช้สื่อการสอน การวัดและประเมินผลสรุปได้ดังนี้

1. การเตรียมการสอน (ตารางที่ 4 และตารางที่ 5)

เมื่อพิจารณาค่าความถี่และค่าร้อยละในส่วนที่มีการปฏิบัติและไม่มีการปฏิบัติ
สรุปได้ว่า ข้อที่มีการปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ การทำบันทึกการสอน คิดเป็นร้อยละ 100 ข้อที่
ไม่มีการปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ การเข้ารับการอบรมภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติจากหน่วยงานอื่น ๆ
คิดเป็นร้อยละ 40.53

เมื่อพิจารณาเฉพาะส่วนที่มีการปฏิบัติ ครูผู้สอนระบุว่า มีการปฏิบัติในด้าน
การเตรียมการสอนโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.21$) ข้อปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ย
สูงสุด ได้แก่ การทำบันทึกการสอน ($\bar{x} = 4.38$) ข้อปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ การ
เข้ารับการอบรมภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติจากหน่วยงานอื่น ๆ ($\bar{x} = 1.95$)

2. การดำเนินการสอน (ตารางที่ 6 และตารางที่ 7)

เมื่อพิจารณาค่าความถี่และค่าร้อยละในส่วนที่มีการปฏิบัติและไม่มีการปฏิบัติ
สรุปได้ว่า ข้อที่มีการปฏิบัติมากที่สุด มี 10 ข้อ ได้แก่ ข้อ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8,
10, 11 และ 12 คิดเป็นร้อยละ 100 ข้อที่ไม่มีการปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ การให้ลอกภาพ
ของครูบนกระดานดำ คิดเป็นร้อยละ 20.00

เมื่อพิจารณาเฉพาะส่วนที่มีการปฏิบัติ ครูผู้สอนระบุว่า มีการปฏิบัติในด้าน
การดำเนินการสอนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.41$) ข้อปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยสูง
สุด ได้แก่ การเดินสังเกตและให้คำแนะนำช่วยเหลือขณะที่นักเรียนกำลังทำงาน ($\bar{x} = 4.19$)
ข้อปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ การให้ลอกภาพของครูบนกระดานดำ ($\bar{x} = 2.01$)

3. การผลิตและการใช้สื่อการสอน (ตารางที่ 8 และตารางที่ 9)

เมื่อพิจารณาค่าความถี่และค่าร้อยละในส่วนที่มีการปฏิบัติและไม่มีการปฏิบัติสรุปได้ว่า ข้อที่มีการปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ การใช้สื่อจากของจริง คิดเป็นร้อยละ 99.47 ข้อที่ไม่มีการปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ การได้สื่อจากหน่วยงานเอกชนหรือส่วนบุคคล คิดเป็นร้อยละ 44.74

เมื่อพิจารณาเฉพาะส่วนที่มีการปฏิบัติ ครูผู้สอนระบุว่า มีการปฏิบัติในด้านการผลิตและการใช้สื่อการสอนโดยส่วนรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.95$) ข้อปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การใช้สื่อจากของจริง ($\bar{x} = 3.92$) ข้อปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ การได้สื่อจากหน่วยงานเอกชนหรือส่วนบุคคล ($\bar{x} = 1.76$)

4. การวัดและประเมินผล (ตารางที่ 10 และตารางที่ 11)

เมื่อพิจารณาค่าความถี่และค่าร้อยละ ในส่วนที่มีการปฏิบัติและไม่มีการปฏิบัติสรุปได้ว่า ข้อที่มีการปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ การวัดและประเมินผลโดยเน้นความคิดสร้างสรรค์ คิดเป็นร้อยละ 100 ข้อที่ไม่มีการปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ การทำแบบบันทึกแสดงผลทางการทางศิลปะของนักเรียนแต่ละคน คิดเป็นร้อยละ 16.84

เมื่อพิจารณาเฉพาะส่วนที่มีการปฏิบัติ ครูผู้สอนระบุว่า มีการปฏิบัติในด้านการวัดและประเมินผล โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.49$) ข้อปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การใช้เกณฑ์การประเมินผลที่ยึดจุดประสงค์ตามแผนการสอนเป็นหลัก ($\bar{x} = 4.26$) ข้อปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ การวัดผลที่เน้นการทดสอบแบบข้อเขียน ($\bar{x} = 2.65$)

ตอนที่ 3 เกี่ยวกับปัญหาและการแก้ปัญหาการสอนศิลปะศึกษาของครูประถมศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. การเตรียมการสอน ปัญหาที่ผู้ตอบแบบสอบถามกล่าวถึงมากที่สุด ได้แก่ นักเรียนมีฐานะยากจนจึงไม่สามารถจัดหาวัสดุอุปกรณ์มาทำกิจกรรมศิลปะตามที่ครูกำหนดให้ ปัญหารองลงมาตามลำดับ ได้แก่ ครูผู้สอนไม่ใส่ใจการศึกษาในด้านศิลปะศึกษาโดยตรง จึงขาดความรู้ขาดทักษะและประสบการณ์ ทำให้ขาดความมั่นใจในการเตรียมการสอน ผู้บริหารไม่ให้การสนับสนุนและไม่ส่งเสริมการเรียนการสอนศิลปะศึกษา แต่มุ่งเน้นการเรียนการสอนกลุ่มทักษะมากกว่า ไม่มีห้องเรียนศิลปะศึกษาเป็นเอกเทศเพราะห้องเรียนมีจำกัด จำเป็นต้องเรียน

ในห้องเคมตลอดวัน ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย ขาดความกระตือรือร้น

ครูผู้สอนได้เสนอแนะว่า ควรจัดให้มีการอบรมครูผู้สอนศิลปะศึกษาทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติเป็นระยะในแต่ละปีการศึกษา ผู้บริหารควรมอบหมายหน้าที่ผู้สอนศิลปะศึกษาแก่ครู ผู้จบด้านศิลปะศึกษาโดยตรงหรือแก่ครูผู้มีความถนัดในด้านนี้เท่านั้น

2. การดำเนินการสอน ปัญหาที่ผู้ตอบแบบสอบถามกล่าวถึงมากที่สุด ได้แก่ ครูผู้สอนขาดความรู้ ทักษะ ความถนัดและขาดความมั่นใจในการสอนศิลปะศึกษา ปัญหารองลงมาตามลำดับ ได้แก่ นักเรียนขาดวัสดุอุปกรณ์เพื่อทำกิจกรรมศิลปะ เพราะฐานะทางบ้านของนักเรียนยากจน ผู้ปกครองไม่สามารถจัดซื้อให้ได้ ถึงแม้โรงเรียนจะได้จัดหาวัสดุอุปกรณ์เอาไว้ให้ แต่ก็ยังไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน โรงเรียนมีสื่อการสอนบ้างแต่ไม่เพียงพอ และนำมาใช้สอนศิลปะศึกษาได้น้อย

ครูผู้สอนได้เสนอแนะว่า ควรจัดให้มีการอบรมครูประจำการผู้สอนศิลปะศึกษาให้มีความรู้เพิ่มขึ้นและเข้าใจขั้นตอนการสอนที่ถูกต้อง ควรจัดให้ครูที่มีความถนัด มีความสามารถและมีใจรักศิลปะเป็นผู้รับผิดชอบการสอนศิลปะศึกษาเท่านั้น

3. การผลิตและการใช้สื่อการสอน ปัญหาที่ผู้ตอบแบบสอบถามกล่าวถึงมากที่สุด ได้แก่ โรงเรียนไม่มีงบประมาณในการจัดซื้อสื่อ ถึงแม้ว่าจะมีงบประมาณบ้างแต่ก็น้อยไม่เพียงพอ ครูจำเป็นต้องใช้งบประมาณส่วนตัวจัดซื้อ ปัญหารองลงมาตามลำดับ ได้แก่ ครูผู้สอนขาดความรู้ ทักษะ เกี่ยวกับขั้นตอนของการผลิต ถึงผลิตได้ก็ยังไม่สวยงาม ไม่มีห้องเก็บสื่อการสอน เพราะโรงเรียนมีห้องเรียนจำกัด

ครูผู้สอนได้เสนอแนะว่า ควรจัดให้มีการอบรมเกี่ยวกับวิธีการผลิต การเก็บรักษาสื่อที่ถูกต้องให้แก่ครูผู้สอน และจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ นำมาผลิตสื่อหรือจัดซื้อสื่อสำเร็จรูป

4. การวัดและประเมินผล ปัญหาที่ผู้ตอบแบบสอบถามกล่าวถึงมากที่สุด ได้แก่ การที่ครูผู้สอนขาดความรู้ด้านการวัดและประเมินผลศิลปะศึกษา ขาดหลักการที่แน่นอน มองผลงานไม่ออก เปรียบเทียบไม่เป็นทำให้ขาดความมั่นใจในการตัดสิน ปัญหารองลงมาตามลำดับ ได้แก่ นักเรียนส่วนมากยากจน ขาดวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะทำให้ไม่มีผลงานส่ง

ครูผู้สอนได้เสนอแนะว่า ควรจัดให้มีการอบรมและสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ความรู้แก่ครูทั้งภาควิชาการและภาคปฏิบัติ เป็นการทำความเข้าใจร่วมกัน

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการสอนศิลปะศึกษาของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี จะแยกเป็น 2 ตอน คือ

1. สภาพการสอนศิลปะศึกษา
2. ปัญหาการสอนพร้อมข้อเสนอแนะ

สภาพการสอนศิลปะศึกษา

1. การเตรียมการสอน

เมื่อพิจารณาจากส่วนที่มีการปฏิบัติจากข้อปฏิบัติต่าง ๆ ที่กำหนด ได้พบว่า มีการปฏิบัติโดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง อย่างไรก็ตามข้อปฏิบัติที่มีการปฏิบัติค่อนข้างมาก ได้แก่ การทำบันทึกการสอน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะครูผู้สอนส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอนเป็นระยะเวลาพอสมควร คือ อยู่ในช่วง 6-10 ปี และมีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรี จึงรู้ว่า ก่อนทำการสอนจริงนั้นต้องทำบันทึกการสอนก่อนเสมอ

งานของครูมีอยู่สามประการคือ งานเกี่ยวกับการสอนซึ่งถือว่าเป็นงานหลักของผู้เป็นครู งานด้านการปกครองหรืองานเกี่ยวกับตัวนักเรียน และงานธุรการ (ชาญชัย ศรีไสยเพชร 2527 : 165) ดังนั้น งานเกี่ยวกับการสอนจึงเป็นงานที่สำคัญที่สุดของครูที่จะต้องทำให้นักเรียนได้รับความรู้ ได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดี ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การสอนของครูมีประสิทธิภาพ ย่อมขึ้นอยู่กับบุคลิกลักษณะของครู การดำเนินการสอนและการใช้จิตวิทยาในการสอน การจัดสิ่งแวดล้อมในชั้นเรียนให้มีบรรยากาศที่ดี สร้างความอบอุ่นใจให้แก่เด็กนักเรียน ซึ่งปัจจัยสามประการนี้จะมีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนโดยตรง (จินตนา มาพ่วง 2520 : 59-62, ลัดดาวัลย์ ชมมณฑา 2520 : 73-76) ซาคา บัวแสง 2520 : 110-112) การดำเนินการสอนจึงเป็น

ปัจจัยหนึ่งของการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ การดำเนินการสอนอย่างได้ผลจำเป็นต้องมีการเตรียมการสอนเพื่อให้พร้อมที่จะสอน ส่วนประกอบที่สำคัญของการเตรียมการสอน ได้แก่ การทำบันทึกการสอน ซึ่งจะช่วยให้ครูมองเห็นการสอนตามลำดับขั้นตอนตั้งแต่เริ่มต้นจนจบการสอนของบทเรียนหนึ่ง ๆ และพร้อมจะสอนด้วยความมั่นใจ (ละเมียด ลิมอักษร 2517 : 51) เกี่ยวกับการเตรียมการสอนนั้น สุนน อมรวิวัฒน์ (2530 : 60) ได้กล่าวไว้ว่า พฤติกรรมการสอนของครูที่หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ต้องการ ได้แก่ การศึกษาหลักสูตรศึกษาเอกสารประกอบหลักสูตรให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ เตรียมการสอนอย่างดีทุกครั้งก่อนทำการสอนจริง

ส่วนข้อปฏิบัติเกี่ยวกับการบอกกล่าวให้นักเรียนเตรียมวัสดุอุปกรณ์สำหรับการทำกิจกรรมที่มีการปฏิบัติค่อนข้างมากนั้นอาจเป็นเพราะครูผู้สอนทราบว่า การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้พร้อมเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการเรียนการสอนศิลปะศึกษา เพราะกิจกรรมส่วนใหญ่เน้นการปฏิบัติจริงซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ นิรมล สวัสดิบุตร (2528 : 78) ที่ว่า ครูควรนัดหมายล่วงหน้ากับนักเรียนในเรื่องที่จะทำต่อไปเป็นประจำทุกครั้ง เช่น การสะสมเศษวัสดุ หรือการนำอุปกรณ์มาจากบ้านเพื่อใช้ทำงานในห้องเรียน ส่วนข้อปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดและตกแต่งห้องเรียนเพื่อสร้างบรรยากาศ ให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจที่จะเรียนหรือให้เหมาะสมกับกิจกรรมหรือวิธีการสอนแบบต่าง ๆ ก็จำเป็นเช่นกัน เพราะครูผู้สอนเข้าใจดีว่า วัยเด็กเป็นวัยที่ต้องการความแปลกใหม่อยู่เสมอ และจะพึงพอใจสิ่งหนึ่งสิ่งใดในระยะสั้น ๆ การปล่อยให้ห้องเรียนมีลักษณะเดียวตลอดสัปดาห์ ตลอดเดือน จะเป็นเหตุให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย ขาดความกระตือรือร้น สิ่งเหล่านี้จึงส่งผลกระทบต่อ นักเรียนโดยตรง นอกจากนั้นแล้ว ครูผู้สอนยังได้ปฏิบัติเกี่ยวกับการเตรียมสื่อการสอนค่อนข้างมากอีกด้วย เพราะสื่อการสอนจะเป็นจุดรวมความสนใจ เพิ่มความเป็นรูปธรรม เป็นเครื่องกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความคิด มองเห็นความสัมพันธ์ของเรื่องราว หรือสิ่งที่จะเรียนรู้ได้ ถูกต้อง จดจำเรื่องราวต่าง ๆ ได้นาน (ชาญชัย ศรีไสยเพชร 2527 : 7)

ข้อปฏิบัติที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุดนั้น ได้แก่ การที่ครูผู้สอนเกือบครึ่งหนึ่งไม่เคยเข้ารับการอบรมภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติจากหน่วยงานอื่น ๆ เลย จึงทำให้ขาดความรู้เกี่ยวกับ

กิจกรรมศิลปะใหม่ ๆ ต้องทำกิจกรรมตามแผนการสอนตลอดเวลา ประเด็นนี้อาจเป็นเพราะว่าศิลปศึกษาเป็นเพียงวิชาหนึ่งในห้าวิชาของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย มีฐานะเป็นเพียงวิชาย่อยที่ขาดความสำคัญ ประกอบกับครูผู้สอนศิลปศึกษาส่วนใหญ่จบการศึกษาจากสาขาวิชาการอื่น ๆ จึงมองไม่เห็นความสำคัญหรือประโยชน์ หรือตนเองขาดความรู้ทางศิลปะ ขาดทักษะ ไม่มีความถนัด มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อศิลปศึกษา และไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารหรือหัวหน้าหน่วยงาน จึงทำให้ขาดความสนใจที่จะสอนซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สันทนา นิพนธ์พิทยา (2524 : 62) เรื่อง "ความคิดเห็นของครูที่มีต่อปัญหาทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม" ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการเรียนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ได้แก่ ครูขาดความถนัดในการสอนดนตรี นาฏศิลป์ ศิลปะศึกษาและพลศึกษา จึงละเลยไม่สอนในกลุ่มวิชานี้ เป็นผลให้นักเรียนขาดความรู้ ทักษะพื้นฐานและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ผู้วิจัยได้พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี ไม่ให้การสนับสนุนการเรียนการสอนศิลปศึกษาเท่าที่ควร แต่มุ่งเน้นการเรียนการสอนกลุ่มทักษะมากกว่า เป็นผลทำให้ขาดการสนับสนุนครูเข้ารับการอบรม เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ ศึกษาในเทศก์อำเภอซึ่งมีหน้าที่พัฒนาครูและการบริหารการศึกษา ส่งเสริมความก้าวหน้าด้านวิชาการแก่ครูในแต่ละอำเภอและเป็นผู้อยู่ใกล้ชิดกับครูค่อนข้างมากควรเป็นผู้ดำเนินการด้านอบรมนี้ แต่อัตราส่วนระหว่างครูในแต่ละอำเภอกับศึกษานิเทศก์ยังไม่เหมาะสมกันคือ ในแต่ละอำเภอจะมีศึกษานิเทศก์เพียง 4 คน หน้าที่ของศึกษานิเทศก์อำเภอตามระเบียบที่กำหนดไว้มีมากเกินไปจนไม่มีเวลาให้การแนะนำแก่ครูได้ทั่วถึง (สายัณห์ ผาน้อย 2529 : บทคัดย่อ) เมื่อมีการจัดการอบรมขึ้น ส่วนใหญ่จะได้รับการอบรมเฉพาะผู้บริหารโรงเรียน ผู้รับหน้าที่สอนจริง จึงไม่ได้รับผลประโยชน์ (แผนปฏิบัติการปีงบประมาณ 2530 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี : 9) สถาบันการฝึกหัดครูซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่นไม่เคยจัดการอบรมครูประจำการเหล่านี้ เพราะขาดงบประมาณ ถึงแม้จะมีการจัดอบรมขึ้นบ้าง ก็เป็นการอบรมกลุ่มวิชาทักษะเช่น ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ดังนั้น อาจกล่าวสรุปได้ว่า การที่ครูผู้สอนศิลปศึกษาเกือบครึ่งหนึ่งไม่เคยเข้ารับการอบรมเลยนั้น เป็นเพราะเหตุสามประการคือ ตัวครูผู้สอนขาดความรู้และมองไม่เห็นความสำคัญของศิลปศึกษา ผู้บริหารไม่ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนการสอนศิลปศึกษาอย่างจริงจัง และ

สถาบันการศึกษาระดับสูงในท้องถิ่นไม่ทำหน้าที่ในการ เป็นศูนย์กลางทางวิชาการกลุ่มสร้างเสริม ลักษณะนิสัย

2. การดำเนินการสอน

เมื่อพิจารณาในส่วนที่มีการปฏิบัติจากข้อปฏิบัติต่าง ๆ ที่กำหนด ได้พบว่า มีการปฏิบัติโดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง อย่างไรก็ตาม ข้อปฏิบัติจำนวนกว่าครึ่งหนึ่งของทั้งหมดได้รับการระบุว่า มีการปฏิบัติค่อนข้างมาก ข้อปฏิบัติที่ครูประเมินศึกษาระบุว่าปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ การเดินสังเกตและให้คำแนะนำช่วยเหลือขณะที่นักเรียนกำลังทำงาน การที่ครูให้ความสนใจในประเด็นดังกล่าวนี้ อาจเป็นเพราะความพร้อมทางสถานภาพของครู กล่าวคือ ครูผู้สอนได้รับการศึกษาเกี่ยวกับจิตวิทยาการศึกษาและหลักการสอน จึงมีความเข้าใจและสามารถนำเอาหลักการสอนมาประยุกต์ใช้ในการสอนศิลปะศึกษา ครูทราบดีว่า เด็กต้องการความใกล้ชิด ต้องการคำแนะนำ โดยเฉพาะเมื่อเด็กมีปัญหา (วิชาการ, กรม 2524:12) ดังนั้น การเดินสังเกตของครูจะทำให้เด็กรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย ไม่ว่าแห้วและมีที่พึ่ง (นาฏเฉลียว สุมาวงศ์ 2509 อ้างถึงใน เกษม สุตหอม และคณะ 2516 : 157) เด็กจะมีความเชื่อถือในครูและมีความภาคภูมิใจในผลงานของตน เมื่อได้รับความเอาใจใส่จากครู (Eisner 1973-1974 อ้างถึงใน มะลิฉัตร เอื้ออานันท์ 2530 : 47)

ข้อปฏิบัติที่มีการปฏิบัติในระดับค่อนข้างมากอีกข้อหนึ่ง ได้แก่ การคำนึงถึงความประหยัด โดยให้นักเรียนได้เลือกใช้วัสดุในท้องถิ่น เนื่องจากคนไทยตามชนบทส่วนใหญ่มีอาชีพทางด้านเกษตรกรรม ดังนั้น วัสดุในท้องถิ่นที่เป็นที่ขะจะมีมาก การที่ครูกำหนดให้นักเรียนใช้วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นสำหรับทำงานศิลปะ นอกจากจะสอนให้รู้จักการประหยัดแล้วยังเหมาะสมกับสภาพบ้านเมืองไทยและยังเป็นพื้นฐานให้นักเรียนรู้จักวิธีคิดแก้ปัญหา และวิธีคิดพลิกแพลง สร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่ขึ้น (นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร 2525 : 212) และไม่เป็นภาระแก่ผู้ปกครองโดยไม่จำเป็นอีกด้วย

ข้อปฏิบัติอีกสองข้อที่มีการปฏิบัติค่อนข้างมาก ได้แก่ การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีความสนุกสนาน เป็นกันเอง ไม่รู้สึกว่าคุณบังคับในการทำกิจกรรมศิลปะ และข้อปฏิบัติที่เกี่ยวกับการแสดงความสนใจนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน มิใช่ให้ความสนใจเฉพาะเด็กที่มี

ความสามารถทางศิลปะเท่านั้น แสดงให้เห็นพัฒนาการในการดำเนินการสอนว่า เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์ เพราะสอดคล้องกับจุดประสงค์เฉพาะศิลปศึกษาระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ข้อที่ 4 ที่ได้ระบุไว้ว่า ให้มีความสนุกสนานเพลิดเพลินและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ เป็นการเน้นให้เห็นว่า บรรยากาศของการเรียนการสอนศิลปะที่ดี ควรมีความรื่นรมย์ สนุกสนานและเป็นกันเอง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดใหญ่ ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินการสอน เช่น วิรุณ ตั้งเจริญ (2526 : 101) กล่าวไว้ว่า เมื่อเด็กรู้สึกว่าคุณเองมีอิสระ มีความปลอดภัย โปร่ง เด็กก็พร้อมที่จะคิด จินตนาการและแสดงออกอย่างเต็มความสามารถ ส่วน อ่ำไพ ศิรณสาร (2530 : 60-62) กล่าวว่า การกำหนดกฎระเบียบในห้องเรียน นั้นควรมีการปรับตัวให้ยอมรับได้ทั้งสองฝ่าย อย่างไรก็ตาม ควรสร้างความรู้สึกที่ดีต่อกันมากกว่าการสร้างกฎระเบียบและจากคำชี้แจงการใช้แผนการสอนศิลปศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (วิชากร, กรม 2526 : 185) ได้กล่าวถึงบรรยากาศในการเรียนการสอนว่า ครูควรให้นักเรียนทุกคนมีอิสระในการทำงาน ใช้ความคิดของตนเอง ลงมือปฏิบัติงานด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น สำหรับในเรื่องเกี่ยวกับการแสดงความสนใจนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน มิใช่ให้ความสนใจเฉพาะเด็กที่มีความสามารถทางศิลปะเท่านั้น ข้อปฏิบัตินี้เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า ครูผู้สอนได้ศึกษาจุดประสงค์เฉพาะของศิลปศึกษา ข้อที่ 2 ที่ระบุว่า ให้สนใจและแสดงออกตามความถนัดและความสามารถของตน ครูผู้สอนยอมรับว่า เด็กแต่ละคนจะมีความถนัดและความสามารถแตกต่างกัน ดังนั้น ผลงานและกระบวนการทำงานของเด็กย่อมเป็นไปตามความถนัดและความสามารถเฉพาะบุคคล ในกรณีนี้ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2529 : 119-120) ได้กล่าวไว้ว่า ครูผู้สอนต้องให้ความสนใจในตัวเด็กที่ไม่ค่อยมีส่วนร่วมในกิจกรรม เพื่อแสดงให้เห็นว่า ครูสนใจในตัวเด็กทุกคนพร้อมทั้งส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาไปในทิศทางที่พึงประสงค์ของเด็กแต่ละคน

เกี่ยวกับการใช้วิธีสอนศิลปศึกษาของครูผู้สอน จากการวิจัยพบว่า วิธีสอนที่ครูผู้สอนได้ใช้ค่อนข้างมาก ได้แก่ การให้ทำงานเป็นกลุ่มเพื่อฝึกการทำงานร่วมกันและการกำหนดหัวข้อและวัสดุในการสร้างสรรค์งานศิลปะให้ แต่ไม่กำหนดรูปแบบและผลงาน ส่วนวิธีสอนที่ครูใช้ค่อนข้างน้อย ได้แก่ การให้ลอกภาพของครูบนกระดานดำ กับการให้ลอกภาพจากสมุดวาดเขียนหรือภาพจากหนังสือ

วัยเด็กเป็นวัยที่กำลังเรียนรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อการปรับตัวให้อยู่ร่วมกับคนอื่นได้ ดังนั้น การให้เด็กได้ทำงานร่วมกับผู้อื่นจะเป็นการฝึกให้เด็กได้เรียนรู้คนอื่นและการอยู่ร่วมกัน วิธีสอนแบบให้ทำงานเป็นกลุ่มจึงเป็นวิธีที่ดี ดังผลงานวิจัยของ สุนีย์รัตน์ ฤทธิ์ธงชัยเลิศ (2529 : บทคัดย่อ) เรื่อง "ผลจากการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ในการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน" ผลของการวิจัยได้พบว่า กลุ่มที่มีการเรียนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์จะมีคะแนนความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้เรียนโดยการใช้อีกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 นอกจากนี้งานวิจัยนี้แล้ว ชวลิต คาบแก้ว และ สุดาวดี เหมทานนท์ (2525 : 111) ได้กล่าวไว้ว่าการแบ่งกลุ่มทำกิจกรรมจะให้ผลดีเป็นพิเศษ เพราะทำให้นักเรียนรู้จักทำงานร่วมกัน สร้างนิสัยเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ไม่เห็นแก่ตัว ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่เอาแต่ใจตน สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ มีโอกาสใช้สติปัญญาแก้ปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน ได้ผลงานเป็นชิ้นเป็นอัน ส่วนข้อปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีสอนโดยการกำหนดหัวข้อและวัสดุแต่ไม่กำหนดรูปแบบของผลงานนั้น นิรมล สวัสดิบุตร (2528 : 59) กล่าวว่า การสอนด้วยวิธีนี้จะเป็นการให้โอกาสแก่เด็กในการแสดงออกถึงความคิด ความสามารถออกมาเป็นงานศิลปะอย่างมีขอบเขต ไม่ใช่ทำอะไรก็ได้ แต่ครูต้องให้แนวทางที่ชัดเจนว่า นักเรียนจะมีแนวทางทำอะไรได้บ้างอย่างกว้างๆ โดยการสนทนา การพูดคุย

ข้อปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีสอนที่ครูผู้สอนใช้ค่อนข้างน้อยมี 2 วิธี ได้แก่ การให้ลอกภาพของครูบนกระดานดำ กับการให้ลอกภาพจากสมุดวาดเขียนหรือภาพจากหนังสือ แสดงให้เห็นว่า การเรียนการสอนศิลปะกำลังเปลี่ยนแปลงจากความเชื่อเก่า ๆ และพัฒนาไปสู่ทิศทางที่พึงประสงค์มากขึ้น เพราะวิธีสอนทั้งสองวิธีนี้เป็นการจำกัดความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนและเป็นการฝึกฝีมือแต่เพียงอย่างเดียว ผิดจากจุดประสงค์เฉพาะของศิลปะศึกษาโดยสิ้นเชิง และผิดจากความต้องการตามธรรมชาติของเด็กอีกด้วย ดังงานวิจัยของ เมย์ (Wanda Tignor May 1985 : 1487 - A) เรื่อง "What Art Means to Third and Fourth Graders: A Two-year Case Study (Curriculum, Ethnography)" ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมที่นักเรียนชอบมากที่สุดคือ กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้มีความยืดหยุ่นในการใช้ความคิดและการศึกษาค้นคว้า กิจกรรมที่นักเรียนชอบน้อยที่สุดเป็นกิจกรรมที่ต้องการให้นักเรียนถ่ายทอดออกมา

ให้เหมือนจริงหรือต้องมีการควบคุม นักเรียนชอบทำงานโดยการใช้ความคิดจินตนาการของตนเองมากกว่าที่จะเลียนแบบตัวอย่างจากครู ถึงแม้ว่าวิธีสอนทั้งสองวิธีนี้จะผิดไปจากจุดประสงค์เฉพาะของศิลปศึกษาก็ตาม แต่ยังมีครูผู้สอนส่วนใหญ่ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี ยังคงใช้วิธีสอนทั้งสองวิธีนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าควรจัดการอบรม สัมมนา เพื่อให้แนวทางการสอนศิลปศึกษาที่ถูกต้องแก่ครูประจำการเหล่านี้

3. การผลิตและการใช้สื่อการสอน

เมื่อพิจารณาจากส่วนที่มีการปฏิบัติจากข้อปฏิบัติต่าง ๆ ที่กำหนด ได้พบว่า มีการปฏิบัติโดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง อย่างไรก็ตามข้อปฏิบัติที่มีการปฏิบัติค่อนข้างมาก ได้แก่ การใช้สื่อที่เป็นของจริงมาใช้ในการเรียนการสอน การปฏิบัติของครูผู้สอนเช่นนี้ แสดงให้เห็นว่า ครูผู้สอนทราบดีว่าการนำของจริงมาใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนจะทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง เช่น การมองเห็น การสัมผัส การได้ยิน สิ่งเหล่านี้จะทำให้ให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ที่เป็นรากฐานของประสบการณ์ที่ปวง (ลัดดา ศุขปริดี 2522 : 69)

สื่อการสอนเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อกระบวนการเรียนการสอน โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษา เพราะเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจเรื่องที่เรียนได้แจ่มชัด เกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่มีความหมาย โอลเซน (Olsen อ้างถึงใน ลัดดา ศุขปริดี 2522 : 63-64) ได้กล่าวว่า ประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่สำคัญมี 3 แบบคือ ประสบการณ์ตรง ประสบการณ์แทนโดยผ่านวัสดุ และประสบการณ์แทนด้วยถ้อยคำ การเรียนรู้โดยผ่านประสบการณ์ตรงก่อให้เกิดความเข้าใจดีที่สุด และ เดล (Dale อ้างถึงใน ลัดดา ศุขปริดี 2522 : 66) ได้จัดแบ่งสื่อการเรียนการสอนตามประสบการณ์ที่ได้จากรูปธรรมไปสู่นามธรรมและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ที่เรียกว่า กรวยประสบการณ์ (The Cone of Experience) ออกเป็น 10 ชั้น ชั้นที่หนึ่งคือประสบการณ์ตรง ประสบการณ์ชั้นแรกนี้เป็นรากฐานของประสบการณ์ทั้งหลาย เพราะผู้เรียนได้เรียนจากประสบการณ์จริง เช่น การเรียนจากของจริง (Real Objects) คำกล่าวของนักการศึกษาทั้งสองพ้องกันคือ การให้เด็กได้มีประสบการณ์ตรงจากสิ่งที่เป็นของจริง จะทำให้เด็ก

มีประสบการณ์พื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในอนาคต สื่อการสอนที่เป็นของจริงอาจเป็นผลผลิตของธรรมชาติที่มีอยู่รอบตัวเรา หรืออาจเป็นสิ่งที่มนุษย์คิดค้นทำขึ้นมาก็ได้ บางสิ่งจะใช้ได้เฉพาะกาลแต่บางสิ่งใช้ได้ตลอดไป จังหวัดลพบุรีมีพื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ทำการเกษตร บางท้องถิ่นจะมีแร่ธาตุและงานหัตถกรรมต่าง ๆ ถ้าครูผู้สอนรู้จักสังเกตจะพบว่า ในท้องถิ่นของตนจะมีวัสดุ สิ่งของต่าง ๆ หลายชนิดทั้งที่มีความเป็นสื่อในตัวของมันเอง หรือนำมาปรุงแต่งให้เหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหาวิชา ผู้เรียน สิ่งแวดล้อมและกระบวนการเรียนการสอน โสภภาพรณ ชยสมบัติ และ อัจฉนา อิศรางกูร ณ อยุธยา (2526 : 218-228) ได้กล่าวสนับสนุนว่า ครูและนักเรียนควรช่วยกันหา เก็บรวบรวมวัสดุของจริงเพื่อนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการเรียนการสอน

นอกจากการใช้ของจริงเป็นสื่อการสอนแล้ว ผู้วิจัยยังพบอีกว่า ครูผู้สอนได้นำเอาวัสดุเหลือใช้มาผลิตสื่อการสอนค่อนข้างมากอีกด้วย เพราะในแต่ละท้องถิ่นจะมีวัสดุเหลือใช้หลายชนิดที่สามารถนำมาทำประโยชน์ได้ ซึ่งย่อมขึ้นอยู่กับความคิดพิจารณา ความคิดสร้างสรรค์และความคิดริเริ่มของครูผู้สอนสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ชวัญใจ คงทรัพย์ (2524 : บทคัดย่อ) เรื่อง "สื่อการสอนชั้นพื้นฐานในระดับประถมศึกษา" ผลการวิจัยพบว่า ครูได้ผลิตสื่อการสอนโดยการใช้วัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่น วัสดุเหลือใช้หรือวัสดุราคาเยา

ข้อปฏิบัติที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด ได้แก่ การได้สื่อการสอนจากหน่วยงานเอกชนหรือส่วนบุคคล เพราะครูผู้สอนเกือบครึ่งหนึ่งไม่เคยได้รับสื่อการสอนจากแหล่งนี้เลย หน่วยงานเอกชนหรือส่วนบุคคลที่กล่าวถึงนี้ หมายถึง บริษัท ห้างร้าน สโมสร สมาคม ชมรม หรือคหบดีในท้องถิ่นซึ่งไม่ได้เกี่ยวข้องกับการศึกษาโดยตรง ผู้วิจัยมีความเห็นว่า อาจเป็นเพราะความสัมพันธ์และการประสานงานระหว่างโรงเรียนกับภาคเอกชนยังไม่กว้างพอ วิธีการที่ดีประการหนึ่ง คือ ผู้บริหารโรงเรียนมีมนุษยสัมพันธ์อันดีกับเอกชน โดยการทำให้หน่วยงานเอกชนหรือส่วนบุคคลได้มีส่วนในการบริหาร ให้คำปรึกษาหารือและรับผิดชอบร่วมกันในการพัฒนาสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่โรงเรียน จะช่วยแก้ปัญหานี้ได้

4. การวัดและประเมินผล

เมื่อพิจารณาจากส่วนที่มีการปฏิบัติจากข้อปฏิบัติต่าง ๆ ที่กำหนดได้พบว่า มีการปฏิบัติโดยส่วนรวมในระดับปานกลาง ข้อปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ การใช้เกณฑ์ประเมินผลที่ยึดจุดประสงค์ตามแผนการสอนเป็นหลัก การปฏิบัติในข้อนี้สอดคล้องกับข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของครูผู้สอนที่ได้ระบุแหล่งที่มาของความรู้ด้านการสอนว่า ได้มาจากหลายแหล่ง แต่แหล่งที่ครูผู้สอนระบุว่า ได้รับความรู้มากที่สุดคือ การศึกษาจากแผนการสอนและคู่มือครู ข้อมูลที่ได้พบนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ไพจิตร คิสเสถียร (2529 : บทคัดย่อ) เรื่อง "การศึกษาการใช้เอกสารหลักสูตรและ เอกสารประกอบหลักสูตรของครูประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี" ผลการวิจัยได้พบว่า ครูได้ให้ความสำคัญแก่แผนการสอนเป็นอันดับแรก

แผนการสอนในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยเฉพาะศิลปศึกษา ประกอบด้วย ความคิดรวบยอด จุดประสงค์ คุณสมบัติที่ต้องการเน้น เนื้อหา กิจกรรม สื่อการเรียน วิธีวัดผล ในบางกิจกรรมจะมีภาคผนวกอธิบายเกี่ยวกับความรู้ทั่วไปพอสังเขป ดังนั้น เมื่อครูเกือบทั้งหมดได้ยึดจุดประสงค์ตามแผนการสอนเป็นหลักในการประเมินผล จึงเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามหลักการดังกล่าวของ สุลักษณ์ ศรีบุรี (2530 : 57) ที่ว่า การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนนั้น ครูต้องยึดจุดประสงค์ของการสอนเป็นหลัก เพราะจุดประสงค์จะมาจากปรัชญาของศิลปศึกษา ผู้วิจัยได้พบข้อสังเกตบางประการที่แสดงให้เห็นว่า ครูผู้สอนน่าจะมีปัญหาด้านการวัดและประเมินผล กล่าวคือ ขณะที่ครูผู้สอนเกือบทั้งหมดได้ยึดจุดประสงค์ตามแผนการสอนเป็นหลักในการประเมินผล แต่ยังมีครูผู้สอนส่วนใหญ่ได้ระบุว่า ได้ใช้เกณฑ์ประเมินผลที่ครูตั้งขึ้นเป็นหลัก ทั้งสองประเด็นที่กล่าวมานี้ได้แสดงว่า ครูผู้สอนได้ใช้ทั้งสองเกณฑ์ไปพร้อมกัน ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ครูผู้สอนสามารถกำหนดเกณฑ์ในการประเมินผลเองได้เพื่อความเหมาะสมกับสภาพของนักเรียน โรงเรียนและท้องถิ่น แต่ครูผู้สอนจะต้องมีความเข้าใจในจุดประสงค์ของการเรียนการสอนศิลปศึกษาอย่างถ่องแท้เสียก่อน ถ้าครูขาดความเข้าใจในปรัชญาหลักนั้นแล้ว จะทำให้ครูเป็นผู้ใช้อำนาจและใช้ตนเองเป็นเกณฑ์มากเกินไป เป็นผลให้นักเรียนขาดอิสระเสรีในการแสดงออกตามความถนัดของตน เพราะต้องพยายามทำให้เข้ากับเกณฑ์ที่ครูกำหนดขึ้น จากการปฏิบัติทั้งสองข้อของครูผู้สอนเกี่ยวกับการใช้เกณฑ์ในการ

ประเมินผล ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า การประเมินผลศิลปศึกษาของครูผู้สอนยังคงเป็นปัญหา ซึ่งจะมีข้อปฏิบัติอีกสองข้อที่ใช้สนับสนุนข้อสรุปของผู้วิจัย ได้แก่ การนำผลงานของนักเรียน มาวางเปรียบเทียบกันขณะทำการวัดผล กับการคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในการ วัดผล ข้อปฏิบัติทั้งสองนี้ครูผู้สอนได้ปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่ ตามความเป็นจริงข้อปฏิบัติที่กล่าวถึง นี้มีความขัดแย้งกัน เพราะถ้าครูผู้สอนได้นำผลงานของนักเรียนมาวางเปรียบเทียบกันขณะ ทำการวัดผล เป็นการแสดงว่าครูผู้สอนไม่ได้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล จึงเป็น ข้อชี้ให้เห็นว่าครูผู้สอนยังไม่เข้าใจวิธีการวัดและประเมินผลศิลปศึกษาอย่างถูกต้อง จากการ ศึกษาคำชี้แจงการใช้แผนการสอนศิลปศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (วิชาการ, กรม 2526 : 190) ได้มีการเสนอแนะเอาไว้ตอนหนึ่งว่า ครูควรหลีกเลี่ยงวิธีวัดผลโดยการนำเอาผลงาน ของนักเรียนทั้งห้องมาเปรียบเทียบและชี้ขาดว่า ผลงานของใครดีกว่าหรือเลวกว่า เพราะ เป็นการขาดความยุติธรรมต่อเด็ก ซึ่งมีความพร้อมไม่เท่ากัน และมาจากสภาพแวดล้อมที่ แตกต่างกัน วิธีการวัดผลในลักษณะนี้จะมาจากจุดประสงค์เฉพาะของศิลปศึกษา หลักสูตร ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ข้อที่ 1 ที่ว่า ให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ข้อที่ 2 ให้ สนใจและแสดงออกตามความถนัดและความสามารถของตน เมื่อพิจารณาจากจุดประสงค์เฉพาะ ในข้อที่ 2 จะเห็นได้ว่า การวัดผลทางศิลปศึกษาจำเป็นต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่าง บุคคล ดังนั้น เมื่อคำนึงถึงจุดประสงค์ในข้อนี้ จึงเป็นการไม่ถูกต้องที่ครูผู้สอนนำผลงานของ นักเรียนมาวางเปรียบเทียบกัน เกี่ยวกับการวัดผลทางศิลปศึกษานี้ แชนแมน (Chapman 1978 : 402-404) ได้กล่าวว่า ควรวัดผลโดยการนำเอาผลงานปัจจุบันไปเปรียบเทียบกับ ผลงานในอดีตของนักเรียนคนเดียวกัน จะเป็นวิธีการที่ถูกต้องเพราะเป็นการวัดพัฒนาการทาง ศิลปะของแต่ละคน ซึ่งพัฒนาการทางศิลปะนี้มีทั้งในแนวกว้าง แนวลึกและในแง่ของพัฒนาการ ซึ่ง เลิศ อานันทนะ (2529 : 107) ประเทิน มหาจันทร์ (2531 : 146) ได้กล่าวยอมรับในวิธีการวัดผลของแชนแมนว่าเป็นวิธีการที่ถูกต้อง

เมื่อพิจารณาถึงระดับการใช้วิธีการวัดและประเมินผลศิลปศึกษาของครูผู้สอน พบว่า ครูส่วนใหญ่ได้เน้นความสะอาดเรียบร้อยของผลงานเป็นอันดับแรก และเน้นความเอาใจใส่ ในการทำงานเป็นอันดับรอง ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จึง มีลักษณะของครูที่ต้องการ เห็นผลงานที่สะอาดเรียบร้อย ฟังพ่อนักเรียนที่เอาใจใส่ในการ

ทำงาน ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ครูผู้สอนใช้วิธีการวัดและประเมินผลไม่ถูกต้อง จากการศึกษาแผนการสอนศิลปศึกษาระดับประถมศึกษา ในหัวข้อวิธีการวัดผล จะกำหนดให้มีการสังเกตพฤติกรรมเป็นความสำคัญอันดับแรก การตรวจผลงานเป็นความสำคัญรอง ดังนั้นเมื่อครูผู้สอนได้ใช้วิธีการวัดผลโดยการเน้นความสะอาดเรียบร้อยของผลงานเป็นอันดับแรกจึงเป็นการเน้นที่ตัวผลงาน มิใช่เป็นการสังเกตพฤติกรรมซึ่งได้แก่ ความเอาใจใส่ในการทำงาน จากคำชี้แจงของแผนการสอนศิลปศึกษาระดับประถมศึกษา (วิชาการ, กรม 2524 : 12) ได้ให้ข้อเสนอแนะแก่ครูผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาว่า สิ่งที่สำคัญมิได้อยู่ที่ผลงานที่สำเร็จออกมาดีเยี่ยม แต่อยู่ที่ว่า สิ่งเหล่านั้นได้สร้างเสริมลักษณะนิสัยต่าง ๆ ที่ดีให้แก่เด็กมากน้อยเพียงไร หรือเด็กให้คุณลักษณะนิสัยที่ดีไปบ้างหรือไม่ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ผลงานที่ดีมีคุณค่าของเด็กไม่จำเป็นต้องมีความสะอาดเรียบร้อยเสมอไป แต่ควรเป็นผลงานที่มีความคิดสร้างสรรค์และแสดงออกอย่างบริสุทธิ์ตามวัยมากกว่า การเน้นความสะอาดเรียบร้อยจึงเป็นเพียงการพยายามสร้างลักษณะนิสัยที่ดีประการหนึ่งเท่านั้น

ปัญหา การสอนศิลปศึกษาและข้อเสนอแนะ

เกี่ยวกับปัญหาการสอนศิลปศึกษาและข้อเสนอแนะนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละคนได้กล่าวถึงปัญหาและข้อเสนอแนะมาเพียงบางด้านเท่านั้น ผู้วิจัยขอนำเสนอปัญหาและข้อเสนอแนะเรียงตามลำดับความถี่ ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาและข้อเสนอแนะด้านการเตรียมการสอน มีดังนี้

1.1 ปัญหาจากตัวนักเรียน ปัญหาสำคัญที่เป็นอุปสรรคด้านการเตรียมการสอนของครูจากตัวนักเรียน คือ นักเรียนส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่ยากจน จึงทำให้ไม่สามารถจัดหาวัสดุอุปกรณ์มาใช้ปฏิบัติกิจกรรมศิลปะตามที่ครูกำหนด ถึงแม้จะมีการสั่งเตรียมล่วงหน้าแล้วก็ตาม จากรายงานเรื่อง ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัดในกลุ่มภาคกลาง ฉบับปี 2529 ของกองทุนประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ระบุว่ารายได้เฉลี่ยต่อบุคคลต่อปีของประชากรในจังหวัดลพบุรี เท่ากับ 14,541 บาท รายได้ดังกล่าวนี้ นับว่าค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับรายได้ต่อบุคคลของประเทศไทย และเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับ

กลุ่มจังหวัดในภาคกลาง 6 จังหวัด ได้แก่ สพบุรี สระบุรี สิงห์บุรี ชัยนาท อ่างทอง และพระนครศรีอยุธยา พบว่า สระบุรีมีรายได้ต่อบุคคลสูงสุดถึงปีละ 26,282 บาท สพบุรี เป็นอันดับที่ 5 จากข้อมูลที่น่ามากล่าวนี้แสดงให้เห็นว่า เด็กนักเรียนในจังหวัดสระบุรีมาจากครอบครัวที่ยากจน

1.2 ปัญหาจากตัวครูผู้สอน ปัญหาสำคัญในด้านการเตรียมการสอนจากครูผู้สอน คือ การขาดความรู้ ทักษะทางด้านศิลปศึกษา เพราะจากผลสรุปเกี่ยวกับสถานภาพของครูผู้สอน พบว่า มีครูผู้จบวิชาเอกและวิชาโทศิลปศึกษาเป็นจำนวนน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มครูผู้ตอบแบบสอบถาม ดังนั้น การสอนศิลปศึกษาจึงเป็นหน้าที่ของครูผู้จบจากสาขาวิชาการอื่น ซึ่งมีความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปศึกษาน้อยมาก ดังผลงานวิจัยของ มีนา คงสุริยะนาวัน (2528 : 88) เรื่อง "ความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารและครูโรงเรียนประถมศึกษา เกี่ยวกับปัญหาการจัดการและการใช้หลักสูตรประถมศึกษา กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6" ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่า ครูไม่สามารถสอนได้ทุกหมวด โดยเฉพาะดนตรี นาฏศิลป์ พลศึกษาและศิลปศึกษา จึงได้เสนอให้จัดครูที่มีความรู้ ความสามารถโดยเฉพาะเข้าสอน หรือจัดอบรมครูในเชิงปฏิบัติการแบบเข้มและจัดอย่างสม่ำเสมอ ความเห็นนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ กัญญา เคชาภิวัฒน์สกุล (2526 : บทคัดย่อ, 48-49, 77) เรื่อง "ปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถภาพด้านการสอนของครูประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เขตปทุมวัน ตามความคิดเห็นของตนเอง" ผลการวิจัยพบว่า สมรรถภาพด้านการสอนที่ครูต้องการพัฒนาทั้งด้านความรู้และทักษะในระดับมาก ได้แก่ การวาดภาพระบายสี งานปั้น งานออกแบบสร้างสรรค์จากวัสดุต่าง ๆ

นอกจากนั้น ผู้วิจัยพบว่า ครูมีเวลาเตรียมการสอนน้อย เพราะครูส่วนใหญ่ที่สอนศิลปศึกษาจะทำหน้าที่เป็นครูประจำชั้น สอนทุกวิชา นอกจากนั้นบางคนยังทำงานด้านการเงิน งานธุรการ พยาบาล ห้องสมุด สหกรณ์ โครงการอาหารกลางวันอีกด้วย เมื่อมีการเตรียมการสอนจะเตรียมการสอนเฉพาะวิชาทักษะเท่านั้น จากสาเหตุสองประการคือ การขาดความรู้และมีภาระหน้าที่ประจำวันมาก จึงทำให้ครูขาดความมั่นใจในการเตรียมการสอน พร้อมกับไม่มีเวลาเตรียมการสอนอย่างพอเพียง

1.3 ปัญหาจากผู้บริหาร ปัญหาสำคัญจากผู้บริหารนั้น ครูประถมศึกษาได้กล่าวว่า ผู้บริหารมักไม่ให้การสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนการสอนศิลปศึกษามากนัก อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารยังไม่เข้าใจในหลักการและปรัชญาของศิลปศึกษา มองศิลปศึกษาเป็นเพียงวิชาที่สามารถละเลยได้ มีความสำคัญน้อยกว่ากลุ่มทักษะ เช่น ภาษาไทย คณิตศาสตร์ เป็นผลให้มีการจัดสรรเงินจากงบประมาณรายหัวไปให้แก่กลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ ซึ่งสามารถสร้างชื่อเสียงแก่โรงเรียน ได้ประโยชน์เป็นรูปธรรมกว่า จากการพบปะกับผู้บริหารโรงเรียน ในระยะที่ผู้วิจัยเดินทางไปแจกและรับแบบสอบถามกลับคืนได้พบว่า มีผู้บริหารจำนวนน้อยที่ให้ความสนใจเกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปศึกษา แต่ส่วนใหญ่จะมีความคิดเห็นว่า เด็กจะทำงานศิลปะได้ดี ต้องเป็นคนที่มีความสามารถพิเศษเท่านั้น ผู้บริหารบางส่วนที่ให้ความสนใจศิลปศึกษาเป็นเพราะนักเรียนในโรงเรียนได้รับรางวัลจากการประกวดมากกว่าความสนใจ เพราะเห็นความสำคัญและเข้าใจปรัชญาของศิลปศึกษา

1.4 ปัญหาจากสถานที่เรียน ปัญหาสำคัญในด้านนี้ได้แก่ การขาดแคลนห้องเรียนศิลปศึกษาที่เป็นเอกเทศ ทำให้เกิดความรู้สึกจำเจ น่าเบื่อหน่าย ถึงแม้ครูจะมีการตกแต่งห้องเรียนบ้างก็ตาม เพราะโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรียังมีปัญหาการขาดอาคารเรียน มีโรงเรียนที่มีอาคารเรียนไม่เพียงพออยู่อีก 52 โรงเรียน จำนวน 208 ห้องเรียน (แผนปฏิบัติการ ปีงบประมาณ 2530 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี 2530 : 8) จากการเดินทางไปแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง รวม 90 โรงเรียน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้พบว่า ส่วนใหญ่ของโรงเรียนประถมศึกษาจะมีอาคารเรียน 2 หลัง ไม่รวมอาคารที่เป็นโรงอาหาร ยกเว้นโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดใหญ่มากซึ่งอยู่ในชุมชน อาคารทั้งสองหลังนี้จะใช้เป็นห้องเรียน 6 ห้อง นอกจากนั้นยังแบ่งเป็นห้องผู้บริหาร ห้องพักรู ห้องพยาบาล ห้องสมุด ห้องสหกรณ์ ห้องเก็บพัสดุ และอื่น ๆ ดังนั้นห้องเรียนที่ใช้เป็นสถานที่เรียนวิชาต่าง ๆ จึงเป็นห้องเรียนเดิมตลอดทั้งวัน ไม่มีห้องเฉพาะวิชาแต่อย่างใด

2. ปัญหาและข้อเสนอแนะด้านการดำเนินการสอน มีดังนี้

2.1 ปัญหาจากตัวครูผู้สอน ปัญหาสำคัญที่เป็นอุปสรรคด้านการดำเนินการสอนของครูคือ ตัวครู เนื่องจากครูผู้สอนขาดความรู้เกี่ยวกับศิลปศึกษา ไม่มีความถนัด ขาดความมั่นใจในการสอน เพราะคิดว่าตนเองมีความรู้ทางศิลปศึกษาน้อยเกินไป เนื่องจากครู

ผู้สอนได้รับความรู้ด้านศิลปศึกษาจากการศึกษาแผนการสอนและคู่มือครู ศึกษาด้วยตนเองจากตำราเท่านั้น เกือบครึ่งหนึ่งของครูผู้สอนไม่เคยเข้ารับการอบรมเลยทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ครูบางคนจะทำหน้าที่สอนไปตามแผนการสอนเพราะจำเป็นต้องสอนเนื่องจากเป็นครูประจำชั้นสอนทุกวิชา สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สันทนา นิพนธ์พิทยา (อ้างแล้วในหน้า 134) ที่วิจัยพบว่า ปัญหาการเรียนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ได้แก่ ครูขาดความถนัดในการสอนดนตรี นาฏศิลป์ พลศึกษาและศิลปศึกษา จึงละเลยไม่สอนในกลุ่มวิชานี้ เป็นผลให้นักเรียนขาดความรู้ ทักษะพื้นฐานและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ อันจะเป็นปัญหาในการเรียนชั้นสูงต่อไป

ในประเด็นเกี่ยวกับครูผู้สอนที่จบสาขาวิชาการศึกษาอื่น จะทำการสอนศิลปศึกษาไม่ได้ดีนั้น เลิศ อานันท์นะ (2526 : 315) ได้กล่าวแย้งว่า ครูประถมศึกษาทั่วไปสามารถสอนศิลปศึกษาได้ดี ถ้าหากจัดเตรียมการสอนล่วงหน้า ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับศิลปศึกษาเพิ่มเติมตลอดจนปรับปรุงตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจในจิตวิทยาการศึกษาและสามารถนำความรู้เหล่านั้นมาปรับให้เหมาะสมกับการสอนศิลปศึกษา สิ่งที่สำคัญคือ ครูผู้สอนศิลปศึกษาต้องมีความเชื่อพื้นฐานว่า เด็กทุกเพศทุกวัยสามารถเรียนศิลปะได้ ครูควรเข้าใจว่า เด็กทุกคนมีความสนใจที่แตกต่างกันและแสดงออกไม่เหมือนกัน ทั้งต้องมีความรักและศรัทธาในตัวเด็กทุกคน คำกล่าวของ เลิศ อานันท์นะ นี้สอดคล้องกับคำกล่าวของ ผดุง พรหมมูล (อ้างถึงใน บุษบา กาญจนวาริทธิย 2529 : 49) อย่างไรก็ตามครูประถมศึกษาส่วนใหญ่ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรจัดให้มีการอบรมครูประจำการผู้สอนศิลปศึกษาอยู่ขณะนี้ให้มีความรู้เพิ่มขึ้นและเข้าใจการสอนที่ถูกต้อง พร้อมกับเสนอให้ผู้บริหารได้จัดครูผู้สอนที่มีความถนัด มีความสามารถและมีใจรักศิลปะ เป็นผู้รับผิดชอบในการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนแต่เพียงผู้เดียว ข้อเสนอแนะนี้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วิชัย ประสิทธิ์วิจิตรเวช (2525 : 102) เรื่อง "ความคิดเห็นของนักวิชาการและผู้ใช้หลักสูตร เกี่ยวกับการปรับแผนการสอนศิลปศึกษาตามหลักสูตรประถมศึกษา ในเขตการศึกษา 7" ในส่วนของความคิดเห็นของนักวิชาการและผู้ใช้หลักสูตรซึ่งเสนอแนะในแบบสอบถามปลายเปิดว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรจัดให้มีการอบรมเพื่อแนะนำและสาธิตให้ครูมีความรู้และความเข้าใจในด้านการสอนศิลปศึกษามากยิ่งขึ้น จากข้อเสนอแนะของครูผู้ตอบแบบสอบถามและจากข้อเสนอแนะจากงานวิจัยของ วิชัย ประสิทธิ์วิจิตรเวช ผู้วิจัยมีความเห็น

สอดคล้องด้วย เพราะในสภาพปัจจุบันมีสถาบันอุดมศึกษาทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ต่างผลิตบัณฑิตทางศิลปศึกษาโดยมีจุดประสงค์เพื่อเป็นครูสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา และมัธยมศึกษา แต่ประชากรทั้งสองระดับมีจำนวนเพิ่มขึ้นน้อยเพราะการวางแผนครอบครัวอย่างได้ผล จึงทำให้เด็กเข้าสู่โรงเรียนน้อยลง โรงเรียนบางแห่งถูกยุบรวมกัน เป็นผลให้อัตรารรจครูใหม่ลดลงอย่างมากเมื่อเปรียบเทียบกับ 10-15 ปีที่ผ่านมา ดังนั้น การมุ่งผลิตบัณฑิตศิลปศึกษาเพื่อเข้าสู่การ เป็นครูในโรงเรียนมีทางเป็นไปได้น้อย ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าการนำครูประจำการที่สอนศิลปศึกษาแต่ขาดความรู้และทักษะเกี่ยวกับการดำเนินการสอนศิลปศึกษา มาเข้ารับการอบรมเพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินการสอนศิลปศึกษาอย่างถูกต้อง โดยการจัดอบรมเป็นช่วงสั้น ๆ จะทำให้ครูผู้สอนศิลปศึกษาดำเนินการเรียนการสอนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของศิลปศึกษาอย่างแท้จริง และเป็นแนวทางที่มีความเป็นไปได้สูง ส่วนข้อเสนอแนะในประเด็นที่สอง ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการรับหน้าที่สอนเฉพาะวิชาจะทำให้ครูมุ่งศึกษา ค้นคว้าหาความรู้และวิธีการใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น ไม่พะวงกับการเตรียมสอนในวิชาอื่น สามารถทำความเข้าใจและติดตามผลการพัฒนาทางศิลปะของเด็กแต่ละคนได้ ตั้งแต่ประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 6 งานวิจัยที่สนับสนุนแนวความคิดนี้ ได้แก่ งานวิจัยของ ไพโรจน์ รุจิระวิจักขณ์ (2528 : บทคัดย่อ) เรื่อง "การศึกษาความรู้และเจตคติต่อศิลปศึกษาของครูผู้สอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา" ผลการวิจัยพบว่า ครูพิเศษสอนศิลปศึกษาและครูประจำชั้นสอนศิลปศึกษาจะมีความรู้เกี่ยวกับศิลปศึกษาแตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .01 โดยครูพิเศษสอนศิลปศึกษามีความรู้ดีกว่าครูประจำชั้นสอนศิลปศึกษา ตามสภาพที่เป็นจริง อัตรากำลังของครูที่มีจำกัดในแต่ละโรงเรียนและชั่วโมงสอนที่มีมากของแต่ละคน ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำขึ้นได้ เพราะศิลปศึกษามีชั่วโมงการเรียนน้อย ในกรณีที่เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ มีจำนวนห้องเรียนมาก มีจำนวนครูพอเพียง อาจกระทำตามข้อเสนอแนะนี้ได้

2.2 ปัญหาจากตัวนักเรียน ปัญหาสำคัญในข้อนี้ ได้แก่ การขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ทำกิจกรรมศิลปะ จึงทำให้มีประสบการณ์ทางศิลปะน้อย ไม่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ชอบลอกเลียนแบบ ทำงานซ้ำ ด้วยเหตุผลที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาแล้วในด้านการเตรียมการสอนว่า นักเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสุพรรณบุรีส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่ยากจน ไม่สามารถจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ตามที่ครูสั่งได้ จึงขัดแย้งกับหลักการเรียนการสอนศิลปศึกษา

ที่ว่า ต้องเป็นการเรียนด้วยการกระทำซึ่งการเรียนในลักษณะนี้จำเป็นต้องมีวัสดุอุปกรณ์อย่างพอเพียงจึงจะเกิดความคล่องตัวในการทำงาน

2.3 ปัญหาจากการขาดวัสดุอุปกรณ์ ปัญหาในชั้นนี้มีสาเหตุจากการขาดงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ของทางโรงเรียน เป็นเพราะว่าแต่ละโรงเรียนได้รับงบประมาณค่าวัสดุโดยยึดจำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ ดังนั้น โรงเรียนขนาดเล็กจึงมีปัญหาด้านงบประมาณเนื่องจากได้รับงบประมาณจำนวนน้อย งบประมาณที่ได้รับนี้ต้องนำมาจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ในการเรียนการสอนทุกกลุ่มประสบการณ์ ศิลปศึกษามีลักษณะการเรียนที่ต้องใช้วัสดุสิ้นเปลืองทุกครั้ง จึงทำให้ประสบปัญหาในการเรียนการสอนเพราะวัสดุอุปกรณ์ที่โรงเรียนจัดเตรียมไว้ให้จะไม่เพียงพอกับจำนวนกิจกรรมที่ต้องกระทำ ถึงแม้ครูผู้สอนจะจัดหาเพิ่มเติมมาให้บ้างเท่าที่จะทำได้ แต่ไม่สามารถปฏิบัติได้ตลอดไป

2.4 ปัญหาจากสื่อการสอน เป็นปัญหาเกี่ยวกับการขาดสื่อการสอน แม้ว่าสื่อการสอนจะจัดว่าเป็นเครื่องมืออันสำคัญยิ่งต่อการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาก็ตาม แต่ละโรงเรียนต่างขาดงบประมาณในการจัดซื้อสื่อ ถึงแม้ว่าผู้บริหารโรงเรียนจะจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดซื้อสื่อมาใช้บ้าง แต่ก็ยังไม่เพียงพอ นำมาใช้สอนศิลปศึกษาได้น้อย ไม่มีสื่อการสอนเฉพาะศิลปศึกษา ครูขาดทักษะทำให้สื่อการสอนที่ทำขึ้นเองขาดความสวยงาม

3. ปัญหาและข้อเสนอแนะด้านการผลิตและการใช้สื่อการสอน มีดังนี้

3.1 ปัญหางบประมาณในการผลิต เป็นปัญหาสำคัญที่สุดในการผลิตสื่อการสอนของครูโดยทั่วไป เป็นเพราะว่ารายได้ของโรงเรียนขึ้นอยู่กับจำนวนนักเรียนเป็นหลัก แต่ในโรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนที่มีสมาคมหรือวัดสนับสนุน สามารถจัดงานประจำปีได้ มีรายได้พิเศษจะทำให้มีงบประมาณเพิ่มขึ้น แต่เมื่อโรงเรียนมีรายได้พิเศษมาแล้ว จำเป็นต้องจัดสรรในการจัดซื้อสื่อสนับสนุนการเรียนการสอนในทุกกลุ่มประสบการณ์ หรือจัดซื้อตามที่ผู้บริหารต้องการ ศิลปศึกษาซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยและได้รับความสนใจน้อย ก็ยังคงได้รับเงินสนับสนุนน้อย ครูผู้สอนจึงต้องใช้ทุนทรัพย์ส่วนตัวในการจัดซื้อเพิ่มเติม และใช้วัสดุในท้องถิ่นหรือวัสดุเหลือใช้มาผลิตสื่อการสอนแทนการซื้อ เพื่อให้การเรียนการสอนสามารถดำเนินการต่อไปได้ ปัญหาที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประสงค์ เปนะนาม (2523 : บทคัดย่อ)

สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า ปัญหาในการผลิตสื่อการสอนของครู คือ ขาดงบประมาณสำหรับการผลิตและไม่มีเวลาในการผลิต เกี่ยวกับปัญหาในชั้นนี้ครูผู้ตอบแบบสอบถามได้ขอให้โรงเรียนหรือหน่วยงานระดับสูงจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ นำมาผลิตสื่อหรือจัดซื้อสื่อสำเร็จรูปบ้าง

3.2 ปัญหาจากกรรมวิธีการผลิต ได้แก่ ปัญหาการขาดความรู้และขาดทักษะในการผลิต ครูไม่ทราบว่าจะทำอย่างไร ถึงแม้ว่าจะผลิตเองได้ก็ทำได้เฉพาะตามแผนการสอนเท่านั้น ครูไม่สวยงามไม่น่าใช้ เป็นเพราะว่าครูผู้สอนเหล่านี้ไม่ได้รับการศึกษาและฝึกฝนทางด้านศิลปะนั่นเอง ในบางครั้งครูบางคนสามารถแก้ไขปัญหานี้ได้โดยการนำผลงานที่ดีของนักเรียนมาใช้เป็นสื่อการสอน ด้วยเหตุนี้ครูผู้สอนจึงต้องการได้รับความรู้ในกรรมวิธีการผลิตสื่อจากผู้รู้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พัชรา อิงคินันท์ (2522 : บทคัดย่อ) เรื่อง "ปัญหาเกี่ยวกับการผลิตและการใช้สื่อการสอนของครูประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก" ที่พบว่า ครูประถมศึกษาส่วนใหญ่ต้องการให้โรงเรียนจัดให้มีผู้แนะนำเกี่ยวกับการผลิตและการใช้สื่อการสอน จัดให้มีวิทยากรคอยอบรมแนะนำด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับสื่อการสอน ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การที่ครูผู้สอนไม่ได้รับการศึกษาด้านศิลปศึกษาโดยตรง ก่อให้เกิดปัญหาแก่การเรียนการสอนศิลปศึกษาทุกด้าน ดังนั้น การให้ความช่วยเหลือแก่ครูประจำการทั้งในด้านการอบรม การให้ความรู้ในด้านกรรมวิธีการผลิตจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

3.3 ปัญหาจากวัสดุที่ใช้ในการผลิต ได้แก่ ปัญหาการขาดแคลนวัสดุที่ใช้ในการผลิต เป็นเพราะว่า โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่จะขาดงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุเพื่อจัดทำสื่อการสอนหรือจัดซื้อสื่อสำเร็จรูป บางครั้งครูจำเป็นต้องใช้ทุนทรัพย์ส่วนตัวในการจัดซื้อ แต่ครูก็ทำไม่ได้ตลอดไป ดังนั้น การแก้ปัญหาด้านวัสดุจึงเป็นการนำเอาวัสดุในท้องถิ่น วัสดุเหลือใช้หรือวัสดุราคาเยามาใช้จัดทำสื่อการสอน แต่ครูยังคงมีปัญหาด้านการขาดความรู้ในการผลิต ปัญหาที่พบนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุทธศรี ศรี (2523 : บทคัดย่อ) เรื่อง "การสำรวจความต้องการสื่อการสอนของครูประถมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี ปทุมธานีและสมุทรปราการ" ที่พบว่า ครูมีความต้องการมากในด้านความรู้ในการผลิตสื่อการสอนราคาเยาและเศษวัสดุเหลือใช้ ส่วนผลงานวิจัยของ ชวีญใจ คงทรัพย์ (2524 : บทคัดย่อ) เรื่อง "สื่อการสอนขั้นพื้นฐานในระดับประถมศึกษา" พบว่า ครูส่วนมากใช้วัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่นและวัสดุที่เหลือใช้ หรือวัสดุราคาเยามาผลิตสื่อการสอนร่วมกับนักเรียน

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การช่วยเหลือตนเองของครูในการผลิตสื่อการสอนด้วยสิ่งที่เป็นวัสดุเหลือใช้หรือวัสดุในท้องถิ่นจะทำให้ได้สื่อการสอนเหมาะสมกับการใช้สอย สภาพของท้องถิ่น นักเรียนและโรงเรียนอีกด้วย

3.4 ปัญหาจากการเก็บรักษา ได้แก่ ไม่มีห้องเรียนเก็บสื่อการสอน ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องจัดเก็บสื่อการสอนด้วยตนเอง เนื่องจากห้องเรียนมีจำกัดและยังไม่มีตู้เก็บเอกสาร ครูบางส่วนจึงเสนอให้มีห้องเก็บสื่อการสอนรวมของโรงเรียน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ประสงค์ เปนะนาม (2523 : 93) เรื่อง ปัญหาการผลิตและการใช้สื่อการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ ที่กล่าวถึงความต้องการในการปรับปรุงด้านนี้ว่า ควรจัดให้มีห้องสำหรับผลิตและเก็บสื่อการสอนโดยเฉพาะ

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะด้านการวัดและประเมินผล มีดังนี้

ในด้านนี้ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอปัญหาค่อนข้างน้อย อาจกล่าวได้ว่า ปัญหาส่วนใหญ่ได้แก่ ความไม่เข้าใจปรัชญาและจุดประสงค์ของการให้การศึกษาทางศิลปศึกษาแก่เด็กในระดับประถมศึกษา ขาดทักษะเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรมทางศิลปะ ทำให้ไม่สามารถพิจารณาถึงข้อดีข้อด้อยของผลงาน สาเหตุเหล่านี้ทำให้ครูผู้สอนขาดความมั่นใจในการวัดผลครูผู้สอนต่างวัดผลจากตัวผลงานแทนที่จะวัดผลด้วยการสังเกตพฤติกรรม ปัญหาอีกประการหนึ่งที่ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอไว้ คือ จุดประสงค์ที่กำหนดให้วัดผลมีมากเกินไปทำให้เกิดความยุ่งยากและทำการวัดไม่ได้ครบทุกจุดประสงค์ เพราะครูผู้สอนไม่มีเวลาเนื่องจากมีชั่วโมงสอนมาก ประกอบกับนักเรียนมีความพร้อมต่างกันสูง ขาดแคลนวัสดุที่จะนำมาทำกิจกรรมศิลปะทำให้ไม่มีผลงานส่งครูจึงวัดผลไม่ได้ พร้อมกันนั้นพฤติกรรมต่าง ๆ ที่จะต้องสังเกตก็เกิดขึ้นไม่ได้ ถ้าครูยึดเกณฑ์การวัดผลแต่ละจุดประสงค์มากเกินไป นักเรียนจะไม่ผ่านเกณฑ์ซึ่งจะสร้างปัญหาแก่ครูผู้สอนในการสอนซ่อมเพื่อให้ผ่านจุดประสงค์นั้น ๆ

จากการศึกษาเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ในแบบ ป.02 ได้พบว่าในแต่ละจุดประสงค์จะมีวิธีการวัดผลการผ่านจุดประสงค์โดยการใช้วิธีสำรวจรายการและการจัดอันดับคุณภาพ ทั้งสองวิธีนี้จะจำแนกสิ่งที่จะต้องวัดอย่างละเอียด ซึ่งจะก่อให้เกิดความยุ่งยากและความสับสนแก่ครูมากขึ้น เพราะครูผู้สอนส่วนใหญ่เป็นครูประจำชั้น สอนทุกวิชาและยังรับหน้าที่ดำเนินโครงการต่าง ๆ ของสำนักงานการศึกษาแห่งชาติและสำนักงาน

การประถมศึกษาจังหวัดอีกด้วย ครูในโรงเรียนประถมศึกษาจึงมีภาระมากมายที่จะต้องกระทำ

จากพฤติกรรมบางประการที่ครูผู้สอนศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษาได้กระทำขึ้น เช่น การกำหนดเกณฑ์ในการวัดผลขึ้นเองทั้งที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริงเกี่ยวกับศิลปศึกษา การนำผลงานของนักเรียนมาวางเปรียบเทียบกันในขณะทำการวัดผลแต่กล่าวว่า มีการคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า ครูผู้สอนยังมีปัญหาเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลศิลปศึกษา สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ มีนา คงสุริยะนาวัน (อ้างแล้วใน หน้า 143) ที่พบว่า การจัดการเรียนการสอนของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย มีปัญหาปานกลางในด้านการวัดและประเมินผล

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เสนอแนะว่า การแก้ปัญหาในด้านนี้ควรจัดให้มีการอบรม และสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ความรู้แก่ครูทั้งภาควิชาการและภาคปฏิบัติ เป็นการทำความเข้าใจร่วมกันระหว่างครูผู้สอน มีบางส่วนเสนอให้จัดทำแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนที่ได้มาตรฐานและเสนอให้ตัดเนื้อหาวิชาเกี่ยวกับกิจกรรมให้น้อยลง เพิ่มเวลาเรียนให้มากขึ้นเพื่อให้มีเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างเพียงพอ

ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

1. ข้อเสนอแนะต่อสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสพบุรี

1.1 ควรจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดการอบรมผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนศิลปศึกษาและครูในสาขาวิชาการอื่น เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง เห็นความสำคัญของศิลปศึกษา เกิดทัศนคติที่ดี และมองเห็นคุณค่าของศิลปศึกษา

1.2 ควรสนับสนุนให้ศึกษานิเทศก์จังหวัดและศึกษานิเทศก์อำเภอได้จัดให้มีการอบรม สัมมนาทางศิลปศึกษา โดยเน้นการปฏิบัติจริงมากกว่าการฟังบรรยาย เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและประสิทธิภาพในการทำงานของครูอย่างทั่วถึงและสม่ำเสมอ

1.3 ควรติดตามดูแลให้ศึกษานิเทศก์ได้ทำการนิเทศอย่างจริงจังและต่อเนื่อง อาจจัดทำเอกสารความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการสอน กิจกรรมศิลปะใหม่ ๆ เพื่อเผยแพร่แก่ครูผู้สอน ในกรณีที่ไม่สามารถไปนิเทศได้ด้วยตัวเอง

1.4 ควรให้ความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ที่จัดการอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับศิลปศึกษา โดยการจัดสรรงบประมาณบางส่วนเพื่อซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการฝึกทำกิจกรรมหรือการจัดทำเอกสารประกอบการอบรมหรือสัมมนา ตลอดจนจัดสรรงบประมาณเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการส่งครูเข้ารับการอบรมด้วย

2. ข้อเสนอแนะต่อผู้บริหารโรงเรียน

2.1 ควรสนับสนุน ส่งเสริมให้ครูผู้สอนศิลปศึกษาของโรงเรียนได้มีโอกาสเข้ารับการอบรม สัมมนา ที่ได้จัดขึ้นตามสถานศึกษาต่าง ๆ เพื่อจะได้นำเอาความรู้ใหม่มาพัฒนา ปรับปรุงการเรียนการสอนศิลปศึกษาให้ดีขึ้น

2.2 ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการสร้างทัศนคติที่ดีต่อศิลปศึกษาว่า ศิลปศึกษาเป็นวิชาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาความเจริญด้านต่าง ๆ ของเด็ก ไม่น้อยกว่าวิชาทักษะทั้งหลายในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

2.3 ควรจัดหาหรือจัดสรรงบประมาณเพื่อซื้อวัสดุอุปกรณ์เพื่อนำมาให้คณะครูได้ผลิตสื่อการสอน เพราะผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ย่อมขึ้นอยู่กับความพร้อมของสื่อการสอนด้วย มิได้ขึ้นอยู่กับการสอนของครูแต่เพียงอย่างเดียว

2.4 ควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้ส่งผลงานของนักเรียนเข้าประกวด หรือนำนักเรียนร่วมประกวดแข่งขันการสร้างสรรค์ทางศิลปะอย่างสม่ำเสมอ มอบรางวัลเพิ่มเติม เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวและเสริมกำลังใจ

2.5 ควรสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน เพื่อขอความช่วยเหลือด้านเงินทุนที่จะนำมาใช้จ่าย จัดหาวัสดุอุปกรณ์ มาให้นักเรียนทำกิจกรรมศิลปะใหม่ ๆ และได้มีโอกาสใช้ความคิดในเชิงสร้างสรรค์

2.6 ควรสนับสนุนส่งเสริมการเรียนการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนให้มากขึ้น โดยจัดให้มีห้องศิลปศึกษาโดยเฉพาะ จัดครูที่มีความถนัด ความชอบและมีความเข้าใจในลักษณะของการเรียนการสอนศิลปศึกษาเป็นผู้สอนศิลปศึกษา เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีและทำให้การสอนของครูมีประสิทธิภาพ บรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

2.7 ควรจัดให้มีการประชุมอบรมระหว่างครูในกลุ่มโรงเรียน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้ เทคนิควิธีสอน ปัญหาและอุปสรรค ในการเรียนการสอนศิลปศึกษา

ตลอดจนวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

3. ข้อเสนอแนะต่อสถาบันการฝึกหัดครู

3.1 ควรให้ความร่วมมือและประสานงานกับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอย่างใกล้ชิด ในการวางแผนจัดอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถภาพ ด้านการสอนตามความต้องการของครูประถมศึกษาที่ได้ระบุความต้องการเอาไว้ อาจจัดการอบรมระยะสั้นอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยให้บรรยากาศทางวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาดีขึ้น

3.2 ควรให้มีการสำรวจผลงานการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปศึกษา เพื่อนำผลของการวิจัยไปใช้ในการสร้างหรือปรับปรุงเนื้อหา วิธีการสอนใหม่ โดยมอบหมายให้ภาควิชาศิลปะ เป็นผู้รับผิดชอบ และจัดสรรงบประมาณให้ภาควิชาศิลปะเป็นค่าใช้จ่ายในโครงการจัดอบรมครูประจำการเป็นระยะเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการเรียนการสอนศิลปศึกษาอย่างถูกต้อง

4. ข้อเสนอแนะต่อครูผู้สอนศิลปศึกษา

4.1 ควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและปรัชญาของศิลปศึกษา จุดประสงค์เฉพาะ ความคิดรวบยอด เนื้อหา กระบวนการทำงาน วิธีการวัดและประเมินผลของทุกหน่วยการเรียนทุกแผนการสอนให้ถ่องแท้ แล้วนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น โรงเรียน และนักเรียน

4.2 ควรหาโอกาสเข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปศึกษา เพื่อเพิ่มพูนความรู้ แลกเปลี่ยนวิธีการแก้ไขปัญหาลักษณะต่าง ๆ

4.3 ควรทำตัวให้เป็นผู้ทันเหตุการณ์ มีความตื่นตัวและพร้อมที่จะรับข่าวสารเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงความก้าวหน้าของวิธีการสอน แนวทางการจัดกิจกรรมศิลปศึกษาในปัจจุบัน

4.4 ควรเลือกใช้วิธีสอนหลาย ๆ วิธี ในแต่ละหน่วยการเรียนแต่ละแผนการสอน เพราะวิธีสอนแบบหนึ่งย่อมเหมาะสมกับกิจกรรมหนึ่ง ผู้สอนจึงควรทดลอง ค้นคว้าหาวิธีการสอนใหม่ ๆ ให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน

4.5 ควรเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนในด้านบุคลิกภาพ ด้านวิชาการ

การให้คำปรึกษา เปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิดกิจกรรมด้วยตนเองบ้าง สนับสนุนให้มีการติชม
วิจารณ์ผลงานของนักเรียนด้วยกัน อันจะเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนรักและกล้าในการแสดง
ออก อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการเรียนการสอนศิลปะศึกษาของครูผู้สอน
ศิลปะศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอื่น ๆ สังกัดเทศบาล สังกัด
สำนักงานการศึกษาเอกชน เพื่อรับทราบสภาพและปัญหาการเรียนการสอนศิลปะศึกษา และ
หาแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้เหมาะสมต่อไป
2. ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการเรียนการสอนศิลปะศึกษาของครูในสังกัด
กรมสามัญศึกษา ทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย เพื่อรับทราบสภาพและปัญหาการเรียน
การสอนศิลปะศึกษา และหาแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้เหมาะสม
3. ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน ที่มี
ต่อปัญหาการเรียนการสอนศิลปะศึกษาตามประสบการณ์ของแต่ละคน ผลการวิจัยจะทำให้ทราบถึงความคิด
เห็นที่มีต่อปัญหาการเรียนการสอนศิลปะศึกษาที่แตกต่างกันและยังสะท้อนให้เห็นถึงสภาพของปัญหาและแนว
ทางการแก้ไขปัญหของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน เพื่อหาจุดร่วมในการจัดการเรียน
การสอนในโรงเรียนต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย